

9. *Селигмен А.* Проблема доверия. Перевод с англ. И. И. Мюрберг, Л. В. Соболевой. — М.: Идея-Пресс, 2002. — 256 с.

10. *Фреик Н.* Петр Штомпка. Доверие: социологическая теория / Н. Фреик // Социологическое обозрение. — Том 2. — № 3. — 2002. — С. 1–12.

Статтю подано до редакції 27.01.14

УДК 330.83(477-25)

О. П. Курбет, аспірантка
кафедри історії та теорії господарства,
ДВНЗ «Київський національний економічний
Університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

РОЛЬ КИЇВСЬКОЇ ПОЛІТЕКОНОМІЧНОЇ ШКОЛИ В СТАНОВЛЕННІ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

У сучасних наукових розвідках з економічної проблематики простежується пошук наукового інтересу до історико-економічних досліджень. На особливу увагу заслуговує період другої половини ХІХ–початку ХХ ст., коли відбувалося становлення провідних течій сучасної економічної думки — неокласики та інституціоналізму. Саме в цей час (70-ті роки ХІХ століття) формується Київська політекономічна школа. Представлена провідними київськими вченими, М. Х. Бунге, Д. І. Піхном, О. Д. Білімовичем, Є. Є. Слуцьким, Р. Орженцьким та іншими, вона набула світового визнання, а доробок її представників знайшов широке відображення у науковій літературі.

Однією з характерних особливостей дослідження економічної теорії (зокрема М. Х. Бунге, Д. І. Піхном та О. Д. Білімовичем) є надання першочергового значення методології, фундаментальним основам політекономії. Погляди вчених-економістів відзначалися своєю прогресивністю, сприймаючи нові ідеї в галузі економічної теорії, що мали місце на Заході, та розвиваючи їх у дусі міждисциплінарного аналізу.

У своїх працях представники Київської політекономічної школи намагались творчо поєднати ліберально-фритредерські погляди з основними методологічними позиціями німецької історичної школи та положеннями соціального напрямку економічної

теорії. Вони розширили аналіз кола чинників, які впливають на господарську діяльність як окремих осіб, так і всього суспільства, серед них наступні: «звичаї, мораль, освіченість, енергія, дух запозятливості, законодавство, державний і суспільний лад життя» [4, с. 71]. А до предмету аналізу, на думку сучасної дослідниці В. М. Фещенко, вони включали «традиції, фактори морально-етичного, правового, соціального порядку, регуляторні можливості держави тощо» [5, с. 11].

Вчені були переконані, що вдале формування національної моделі ринкової економіки на теоретичних засадах самої лише класичної політичної економії, яка, на їхню думку, перебувала у стані кризи є неможливим. Це зумовило доповнення теоретичного доробку представників Київської політекономічної школи ідеями німецької історичної школи. Таке доповнення мало і практичне значення, що відобразилось, зокрема, у реформаторській діяльності М. Х. Бунге в галузі податкової та митної політики, торгово-промислового законодавстві, регулюванні акціонерного засновництва та соціальної сфери. Загалом, вчений вважав, що «добре організоване суспільство не є виключно проявом вільного розвитку приватних стосунків, як думають послідовники Сміта, воно являє собою результат постійної співпраці уряду і народу» [1, с. 40–41].

Науковий доробок представників Київської політекономічної школи вирізняється також застосуванням методології інституціоналізму, серед них: предметна розгалуженість, більша порівняно з економічною ортодоксією диверсифікація методів дослідження, визнання регулюючо-креативних функцій держави та прихильність ідеям соціального конструктивізму [2, с. 14]. Указаний методологічний інструментарій є співзвучним з аналогічним німецькій історичній школі, яка є джерелом сучасного інституціоналізму. Про цей зв'язок писав, зокрема, відомий японський економіст Т. Негіші, наголошуючи, що «інституціоналізм представляє собою американський напрям історичної школи» [3, с. 34].

Методологія Київської політекономічної школи окрім прихильного ставлення до державного втручання в економіку, невдоволення високим рівнем абстрагування, непослідовною емпіричністю класичної економічної теорії та закликом до докладних кількісних досліджень, вирізнялася спробами поєднання економічної теорії з іншими суспільними науками, тобто застосування міждисциплінарного підходу.

У своєму розвитку Київська політекономічна школа увібрала в себе здобутки західноєвропейських напрямів економічної думки та доповнила розробки власними ідеями, зокрема, щодо поєднання засад класичної політичної економії та німецької історичної школи, що проявилось у врахуванні приватної ініціативи (приватний інтерес, свобода промисловості, конкуренція) поряд із сильною роллю держави (правове регулювання податкової, фінансової та соціальної сфер). Це дало змогу розширити методологію аналізу та розробити практичні рекомендації державної економічної політики, що відобразилися у ході ринкових реформ. Її представники ще в другій половині ХІХ — на початку ХХ століття, увібрали в себе окремі ключові риси класичної політичної економії, маржиналізму та німецької історичної школи, відображали зародження окремих положень інституціоналізму, що проявилось, зокрема, у предметній розгалуженості, застосуванні системного та міждисциплінарного підходів. Це дає підстави говорити про розвиток української економічної думки у руслі світових тенденцій і внесок Київської політекономічної школи у розробку сучасного методологічного інструментарію економічних досліджень.

Література

1. Бунге Н. Х. Очерки политико-экономической литературы. — СПб., 1895. — 465 с.
2. Гайдай Т. В. Інституційна спрямованість економічних поглядів М. Х. Бунге / Т. В. Гайдай // М. Бунге: сучасний дискурс / За ред. В. Д. Базилевича. — К.: Знання, 2005. — 697 с. (Славетні постаті). — С. 82—97.
3. Негиши Т. История экономической теории / Т. Негиши; пер. с англ. — М.: АО «АспектПресс», 1995. — 462 с.
4. Пихно Д. И. Основания политической экономии / 2-е изд. — К., 1899. — Вып. 1.
5. Феценко В. М. Ідеї німецької історичної школи в обґрунтуванні ринкової трансформації господарства українською економічною думкою (остання третина ХІХ — початок ХХ ст.) / В. М. Феценко // Історія народного господарства та економічної думки України: зб. наук. праць. — К., 2013. — Вип. 46. — С. 9—21.

Статтю подано до редакції 14.11.13